

До разової спеціалізованої вченої ради
Національного університету
«Одеська юридична академія»
65009, м. Одеса, вул. Фонтанська дорога, 23

РЕЦЕНЗІЯ

**кандидата юридичних наук, доцента
Цибульської Ольги Юріївни
на дисертацію Редченка Ярослава Олександровича
«Міжнародно-правове регулювання емісії та обороту цифрових валют»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 29
«Міжнародні відносини» за спеціальністю 293 «Міжнародне право»**

Актуальність теми. Актуальність напрямку дослідження, обраного Я.О. Редченко, видається обґрунтованим, зважаючи на те, що у попередні роки емісія та оборот цифрових валют в контексті міжнародно-правового регулювання досліджувались фрагментарно. Це свідчить про недостатню увагу науковців до вивчення проблематики регулювання емісії та обороту цифрових валют в міжнародному праві, що, в свою чергу, зумовлює необхідність наукового аналізу концептуальних положень у цій сфері на рівні дисертаційного дослідження.

В умовах глобальної цифровізації всіх сфер існування та функціонування сучасного суспільства, незалежно від геополітичної приналежності, не є виключанням й фінансовий сектор економіки на національному та міжнародному рівнях. Внаслідок транскордонної цифровізації фінансованої сфери, що має підґрунтям розвиток криптоактивів, цифрових платформ, блокчейн-інфраструктури тощо, поступово виникають нові форми економічної цінності.

Цифрові активи все частіше стають об'єктом майнового та/або

інвестиційного інтересу. До них можуть належати криптовалюти, токени, NFT, токенизовані права, цифрові фінансові інструменти, активи біржової або кастодіальної інфраструктури, майнінгові потужності, цифрові платформи, дані або цифрові права. Разом із тим, їх парадигма в міжнародному праві залишається до кінця невизначеною внаслідок їх нематеріального, транскордонного та децентралізованого характеру.

Станом на сьогодні питання емісії та обороту цифрових валют масштабно піднімаються та обговорюються в світовій спільноті з метою їх врегулювання та унеможливлення незаконного обігу таких активів. На перший погляд, це лише новий різновид фінансових операцій. Разом із тим, таке явище викликає чимало питань в міжнародному праві, зокрема в міжнародному інвестиційному праві. Так, якщо актив був набутий із порушенням законодавства приймаючої держави через шахрайські схеми, обхід ліцензійних вимог або з порушенням AML/CFT-правил, інвестор може втратити можливість посилатися на міжнародний інвестиційний захист. У сфері криптоактивів це питання є особливо чутливим через анонімність окремих операцій, санкційні ризики та використання складних транзакційних ланцюгів тощо.

За таких обставин дисертація Я.О. Редченко певною мірою заповнює науковий вакуум щодо міжнародно-правового регулювання емісії та обороту цифрових валют і, відповідно, представляє науковий інтерес в міжнародному праві.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність в цілому. Визначаючи оцінку змісту дисертаційного дослідження, доцільним є стверджувати, що представлена до захисту дисертація є самостійним та завершеним науковим дослідженням з актуальної теми, що має як теоретичне так практичне значення в сфері міжнародного права.

Мета і завдання цієї наукової праці визначені вірно та логічно співвідносяться з об'єктом, а також предметом дослідження. В межах дослідження автором було застосовано сучасний методологічний інструментарій, що, в свою чергу, надало можливість отримати достовірні та обґрунтовані висновки.

В представленій дисертації розкриваються три основні напрями з обраної теми дослідження. Кожному з них присвячений розділ роботи з відповідними підрозділами.

Так, перший розділ, що має назву «Теоретичні та методологічні основи міжнародно-правових відносин у контексті емісії та обігу цифрових валют», присвячений дослідженню історичних аспектів міжнародно-правового регулювання емісії та обігу цифрових валют; визначенню та особливостям правових відносин, пов'язаних з цифровими валютами; статусу та методологічним аспектам правових відносин у сфері цифрових валют.

В межах другого розділу, що має назву «Міжнародно-правовий механізм впровадження та емісії цифрових валют», автор надає характеристику та аналізує зміст процесу емісії цифрових валют; визначає міжнародно-правові засади регулювання циркуляції цифрових валют; досліджує принципи організації регуляторних заходів на біржах цифрових валют.

Третій розділ дисертаційної роботи має назву «Перспективи удосконалення міжнародно-правового механізму у сфері цифрових валют». В межах цього розділу автор ґрунтовно розглядає світовий досвід правового регулювання емісії та циркуляції цифрових валют; розробку та застосування інноваційних методів у міжнародному правовому регулюванні цифрових валют; адаптацію законодавства України до міжнародних стандартів та інвестиційно-правових гарантій у сфері цифрових валют.

Висновки, рекомендації та пропозиції, які наводяться дисертантом є

належно обґрунтованими, логічними та такими, що відповідають необхідному рівню даного виду робіт. Дисертація є завершеною працею, оформленою відповідно до встановлених вимог, а науково-обґрунтовані результати проведеного дослідження у сукупності розв'язують конкретні наукові завдання, що мають істотне значення як для теорії, так і для практики міжнародного права.

Наукова новизна положень, які виносяться на захист. Визначення змісту дисертації дає можливість стверджувати, що всі сформовані автором елементи наукової новизни, отримані в ході даного дослідження, є доведеними та такими, що несуть у собі низку концептуальних висновків та рекомендацій, що мають теоретичне та практичне значення. Так, серед наукових ідей, що найбільше привернули увагу, слід виокремити такі:

- «вперше обґрунтовано концепцію цілісного міжнародно-правового механізму регулювання емісії та обігу цифрових валют, який охоплює класифікаційно-нормативний, емісійний, циркуляційний, інституційно-біржовий, інноваційно-наглядовий і гарантійно-правозахисний рівні»;

- «набуло подальшого розвитку обґрунтування значення результатів дослідження для України у контексті гармонізації з правом ЄС, міжнародними стандартами фінансового моніторингу, цифрової ідентифікації, кібербезпеки, захисту персональних даних і регулювання інноваційних фінансових технологій»

Практичне значення одержаних результатів. Висновки та пропозиції дисертації представляють як науковий, так і практичний інтерес, а тому є можливим їх використання:

- у науково-дослідній роботі – з метою подальшого дослідження міжнародно-правового регулювання емісії та обороту цифрових валют;

- у навчальному процесі – для викладання курсів «Міжнародне право»,

«Міжнародне інвестиційне право», «Міжнародне приватне право».

у нормотворчій та правозастосовній діяльності – при розробці проектів міжнародних договорів та нормативно-правових актів національного характеру.

Апробація результатів дослідження. Автором проведена належна апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження викладено у одинадцяти наукових публікаціях, зокрема п'яти статтях, які опубліковані у збірниках наукових праць, що входять до переліку фахових видань, затверджених МОН України, та шести тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Оцінка змісту дисертації. Структурно дисертація складається з анотації українською й англійською мовами, вступу, трьох розділів, які містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел.

Дискусійні положення та зауваження щодо дисертації. З урахуванням того, що дисертаційне дослідження Я.О. Редченко, представлене на рецензування, в цілому, залишає позитивне враження, воно не позбавлене низки положень дискусійного характеру, що потребують додаткової аргументації здобувачем у процесі публічного захисту. Серед таких положень є доцільним виокремлення наступних:

- Доцільним є конкретизувати тезу автора про те, що лише за умов дотримання міжнародно-правових гарантій прав людини штучний інтелект, як один з інноваційних методів міжнародно-правового регулювання цифрових валют, може використовуватися для моніторингу транзакцій, оцінювання ризиків, санкційного скринінгу, KYC/AML-процедур і ринкового нагляду.

- Потребує додаткової аргументації теза автора дисертації про те, що для України гармонізація з європейськими та іншими міжнародними стандартами у сфері цифрових валют повинна відбуватися не лише через імплементацію

матеріальних норм про віртуальні активи, а й через побудову сучасного інструментарію нагляду, сумісного з правами людини.

Так, наукова позиція автора щодо зазначених вище питань має бути сформована з урахуванням норм міжнародного права в сфері захисту прав людини та практики ЄСПЛ.

Присутність в дисертаційному дослідженні окремих дискусійних положень, в цілому, не впливає на його наукове значення. Дисертація має самостійний та завершений характер. Мета дослідження є розкритою, а визначальні положення наукової праці здобули необхідного наукового підґрунтя.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам. Визначальні положення дисертаційного дослідження були відображені у наукових працях, підготовлених та опублікованих дисертантом. А їх зміст та кількість відповідають встановленим вимогам щодо публікації, зарахованих за темою дисертації.

Детальний аналіз тексту дисертації Я.О. Редченко «Міжнародно-правове регулювання емісії та обороту цифрових валют» надає можливість стверджувати, що з боку автора відсутні порушення правил академічної доброчесності. У роботі наявні посилання на джерела інформації у випадках використання ідей та тверджень інших науковців, надано достовірну інформацію про результати наукової діяльності.

Актуальність теми дисертації є безумовною, сформовані автором висновки та пропозиції є достатньо обґрунтованими та характеризуються науковою новизною, що має значення не лише для науки, а й для правозастосовчої практики. Обсяг основного тексту роботи відповідає встановленим вимогам.

Дисертація написана лаконічним, логічним та аргументованим

викладом матеріалу, що відповідає науковому стилю. Текст наукового дослідження є завершеним, цілісним та взаємопов'язаним.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

Отже, слід дійти загального висновку, що дисертація Я.О. Редченко на тему «Міжнародно-правове регулювання емісії та обороту цифрових валют» відповідає спеціальності 293 «Міжнародне право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 р. № 261 (зі змінами), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44, а її автор, Ярослав Олександрович Редченко, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань – 29 «Міжнародні відносини» за спеціальністю 293 «Міжнародне право».

Рецензент,

кандидат юридичних наук, доцент

доцент кафедри міжнародного

та європейського права

Національного університету

«Одеська юридична академія»

Ольга ЦИБУЛЬСЬКА